

Motion till riksdagen

1987/88:Jo227

av Anders Andersson och Arne Svensson (m)

om åtgärder för att minska
spannmålsöverskottet

Svenskt jordbruk befinner sig i en mycket allvarlig kris till följd av överskottsproduktionen och det låga världsmarknadspriset på främst spannmål. Om inga åtgärder vidtas för att nedbringa överskotten kommer priserna på spannmål att sjunka med tiotals kronor per dt, en lönsamhetssankning som ett stort antal jordbruksföretag inte kan bära. För att åstadkomma en snabbt verkande ändring erfordras flera åtgärder. Några av dem mindre populära men nödvändiga.

I en rapport 2 Jordbruksdepartementet Ds Jo 1986:6 föreslås åtgärder som kortsiktigt kan påverka spannmålsarealen om ca 30 000 ha. Detta är klart otillräckligt. Svenskt jordbruk håller på att "förblöda" ekonomiskt. Det är på kort sikt nödvändigt med kraftfulla och snabbt verkande åtgärder. Även på lång sikt fordras mycket kraftfullare åtgärder än vad rapporten föreslår.

I rapporten anges ett antal "nischer" som var för sig är marginell men tillsammans likväl får betydelse. Det är betydelsefullt och nödvändigt att kunna spela på ett flertal instrument. Dock måste de åtgärder som närmare bör studeras vara av en helt annan dimension, men också då innebära större ingrepp i jordbruksnäringen.

Kombination med arealbegränsning och tvåprissystem för spannmål kan nedbringa intensiteten i spannmålsproduktionen och vara en åtgärd på kort sikt. Avgiftsbelaggnig på gödselmedel är ingen bra lösning. En sådan skulle omedelbart bli negativ för energiskogsodlingen, som bör bli en del i åtgärds-paketet. Energiskogsodling utan tillförande av gödselmedel kommer snabbt att visa nedslående resultat.

Trots alla i dag nedslående kalkyler för etanolproduktionen bör ändå en fullskaleanläggning projekteras. På längre sikt är överföring av åkermark till skogsproduktion det mest realistiska alternativet. Åtgärden bör stimuleras med statliga insatser.

En minskning av den areal som utnyttjas för spannmålsodling har den fördelen att den areal som fortsättningsvis utnyttjas kan brukas med utnyttjande av bäst kända teknik. Rationaliseringsverksamheten behöver således inte dämpas. Ett sätt att minska arealen som bör undersökas är att föreskriva en minskning av den odlade spannmålsarealen med exempelvis 20 % och att belägga denna överskottsareal med en bruksavgift.

I rapporten diskuteras också alternativa användningar av spannmåls-arealen: etanolproduktion, energiskogsodling och skogsplantering. Efter ett

ganska utförligt resonemang kring kalkyler för etanolproduktion och jämförelse med VM-priser för olja avfärdas etanolproduktionen som inte ekonomiskt möjlig. Även beträffande energiskogsodlingen förs ett resonemang kring bidragskalkyler, varefter den slutsatsen dras, att energiskogsodling är den främsta alternativa användningen av åkermarken.

Emellertid är de kalkyler som rapporten grundar sin slutsats på – att på längre sikt förorda en användning av 100 000 å 200 000 ha åker för energiskogsproduktion – alltför optimistiska beträffande producerad kvantitet och kvalitet, användbarhet och skördemetoder. Likaså har riskerna för bakslag i form av växtsjukdomar och skadeangrepp inte tillräckligt beaktats. En mer måttlig satsning på energiskogsodling är att rekommendera.

När det gäller etanolproduktionen är kalkylerna synnerligen ovissa. Men detta bör inte föranleda att alternativet helt sägas av. Det vore önskvärt att etanolalternativet provas i en fullskaleanläggning. Etanolen har dessutom en alternativ användning som råvara i den kemiska industrin, varför en satsning på en etanolfabrik ter sig mindre äventyrlig än den förordade stora satsningen på energiskog.

På lång sikt är skogsplantering den bästa alternativa användningen av den åker som inte behövs för jordbruksproduktion. Såvitt nu kan överblickas kommer i framtiden skogsprodukter att efterfrågas. Svensk skogsindustri behöver råvara, och även i framtiden kommer efterfrågan av kvalitetsprodukter från skogsbruket att öka.

Det förhållande som rapporten pekar på att det redan nu finns 260 000 ha nedlagd åker, som inte har skogsplanterats, kan bero på att marken är olämplig för skogsproduktion eller har sådan belägenhet att skogsplantering inte är lämplig eller andra faktorer.

I de kalkyler som ofta återopas som ett skäl för att skogsplantering är en olönsam investering förutses i regel full ersättning för insatserna. På många jordbruksföretag är den areal som skall beskogas av begränsad storlek; arbetsinsatsen kan göras av arbetskraft som utgör en fast kostnad och den konstanta utgiften består i huvudsak av plantkostnaden.

Professor Björn Elving har tagit fram lönsamhetskalkyler för beskogning av inägomark. Dessa visar att viss stöd är nödvändigt om jordbrukarna både skall klara avkastningsbortfallet ett antal år och planteringskostnaderna.

SKOGLIGA ODLINGSALTERNATIV PÅ INAGOMARK

GRAN Plantering – 2×2 m (2.500 st/ha) Gallring – 3 gallringar (vid 14, 19 och 23 m övre höjd, ÖH) Slutavverkning – vid 28 m ÖH

VÄRTBJÖRK Plantering – 2,2×2,2 m (2.066 st/ha) Gallring – 2 gallringar (vid 14,20 m ÖH) Slutavverkning – vid 26 m ÖH

KLIBBAL Plantering – 3×3 m (1.111 st/ha) Gallringen – ingen Slutavverkning – vid 20 m ÖH

HYBRIDASP Plantering – 3×3 m (1.111 st/ha) Gallring – 1 gallring vid 17 m medelhöjd) Slutavverkning – vid 27 m medelhöjd

Trädslag	Odlingstid år	Totalproduk- tion m ³ sk/ha	Nettointakt kr/ha	Anläggnings- kostnad kr/ha	Avkastning kr/ha år
Gran	71	576	122 800	4 375	1 668
Vårtbjörk	59	305	49 000	4 440	755
Klibbal	44	320	25 800	2 390	532
Hybridasp	29	430	73 000	2 390	2 435

Det är nu hög tid att ge diskussionen om den alternativa användningen av åkermarken en reell innebörd. En fortsättning på den defensiva vägen, med ständigt tillskott av skattemedel för att täcka stora exportförluster när överflödigt spannmål skall avyttras, ger ingen lösning på problemet. Det enda som sker är att ständigt nya, friska pengar slängs i de dåligas kolvatten.

Ett statligt stöd för ökad skogsodling blir i stället en direkt offensiv åtgärd. Nya utredningar kommer inte att ge bevis i annan riktning. Stimulanspaket som regeringen presenterat för att öka virkesuttagen har varit något ensidiga. Här har blickarna enbart siktat på en ökad avverkningsintensitet.

Då vi har all anledning att tro på svensk skogsindustri även i framtiden finns anledning att också rikta blickarna framåt där en ökad virkesproduktion totalt sett ger svensk skogsindustri en tryggad råvaruförsörjning på längre sikt.

Varje år som inget görs är ett förlorat år. Ett år mer eller mindre i en så långsiktig näring som skogsbruket kan ju betraktas som ytterst marginellt, men så är inte fallet. 50 000 ha planterat i dag är en ökad virkesproduktion om ca 300 000 m³ vid sekelskiftet.

Jordbruket skall självt medverka för att på olika sätt skapa alternativ för användning av åkermarken. Här blir dock finansieringsfrågorna avgörande hur man kommer att lyckas. Det gäller att överleva den tid det tar innan planterade ytor ger någon avkastning.

Ett statligt stöd kan utformas och villkoras på olika sätt. Räntefria lan knutna till fastigheten är en finansieringsform som är en framkomlig väg med många fördelar.

Ett sådant här program kan rätt utformat inte bara gagna jordbruket. Det kan också medverka till många miljövärdande åtgärder, utpräglade slättbygder kan berikas med dungar av lövskog. Odling i stället för tradesbruk är en i högsta grad miljöförbättrande åtgärd. Tidigare visade kalkyler ger klart besked. Det är inte nödvändigt att bara plantera gran på åkrarna.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till kanna vad i motionen anförts om statliga stödformer för skogsplantering av inagomark.

Stockholm den 25 januari 1988

Anders Andersson (m)

Arne Svensson (m)